

Zb. J.

"Carinthia I", red. Gotbert Moro, 1955 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/4, 752-753

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

regulatora Watta. Obaj autorzy, stojący zresztą na różnych pozycjach społecznych, widzą w nowoczesnej automatyzacji naturalne przedłużenie tej linii rozwojowej, po której posuwała się technika w okresie co najmniej ostatniego półwiecza.

E. O.

„Carinthia I“ (Geschichtliche und volkskundliche Beiträge zur Heimatkunde Kärntens). Rocznik 1955, Red. Gotbert Moro, Klagenfurt.

„Carinthia I“ to czasopismo regionalnie wydawane przez Towarzystwo Historyczne w Klagenfurcie (Celowiec). Większość artykułów zamieszczonych w piśmie dotyczy historii oraz organizacji życia kulturalnego regionu. W tomie z r. 1955 historyk nauki i techniki znajdzie kilka interesujących prac związanych z opóźnionym nieco przez wojnę obchodem 400 rocznicy śmierci Theophrasta Paracelsusa.

Pismo publikuje m.in. referaty wygłoszone na sesji naukowej poświęconej pamięci wielkiego uczonego Odrodzenia, która odbyła się w Villach w dniach 26-27 września 1953 r., w mieście, gdzie przez dłuższy czas żył i pracował ojciec uczonego, a on sam spędził swoją młodość. Cykl rozpraw rozpoczyna krótki artykuł G. Moro *Paracelsus-Tradition in Kärnten*. Następnie pismo publikuje artykuł W. Medwetha *Die Bombaste und Kärnten*, który omawia związki rodziny uczonego z Waryntią. Najcenniejsze są prace J. Betschara *Paracelsus. Sein lebendiges Bild in unserer Gegenwart* i K. Goldammera *Friedensidee und Toleranzgedanke bei Paracelsus*, zawierające najwięcej materiału o uczonym. Na końcu większości z wymienionych artykułów znajdują się bogate wykazy literatury.

Na specjalną uwagę w omawianym tomie zasługuje interesujący artykuł D. Brinkmanna *Das Perpetuum mobile, ein Sinnbild abendländischen Menschentums*. D. Brinkmann, autor pracy *Paracelsus und die Seele der modernen Technik* („Nova Acta Paracelsica“ t. 2, Einsiedeln 1945) zajmuje się m. in. zainteresowaniami Paracelsusa problemem perpetuum mobile i w ten sposób artykuł ten stanowi całość z wyżej wymienionymi rozprawami.

Będąc jednak monografią pewnego wyodrębnionego zagadnienia artykuł wymaga oddzielnego omówienia. Próby wynalezienia perpetuum mobile są nadal jednym z interesujących dla historyka techniki problemów, bowiem prace nad wynalezieniem maszyny umożliwiły w przeszłości dokonanie wielu cennych dla dalszego rozwoju nauki odkryć. Poza tym próby skonstruowania maszyny dzięki swej atrakcyjności znacznie rozszerzyły w swoim czasie krąg ludzi zajmujących się problemami technicznymi.

W artykule Brinkmanna najbardziej wartościowa jest dla nas ta jego część, w której omawia on historię zagadnienia. Problematyczną wartość mają natomiast jego rozważania teoretyczne, w których zresztą autor nie konkretyzuje bliżej pojęcia „abendländischen Menschentums“ i wyraźnie przecenia rolę maszyny w rozwoju techniki. Jako konstruktorów perpetuum mobile autor wymienia poza Paracelsusem m.in. Villarda de Honnecourt, Pierre de Maricourt (Petrus Perigrinus) i Leonarda da Vinci (projekty maszyny zawarte w Kodeksie Arundelskim). Mówiąc o Leonardzie autor polemizuje z dość

powszechnie panującym przekonaniem, jakoby uczony ten był przeświadczony o utopijności wszelkich prób skonstruowania maszyny. Artykuł kończą skrętnie zebrane z dzieł filozoficznych i literatury pięknej, od *Polityki* Arystotelesa aż do powieści Balzaca, wzmianki o perpetuum mobile.

Zb. J.

„Roczniki dziejów społecznych i gospodarczych“ t. XVIII, r. 1956. Red. Władysław Rusiński, Poznań.

Tom XVIII „Roczników“ zawiera niezmiernie interesujący dla historyka techniki obszerny artykuł St. Borowskiego *Rozwój mechanizacji pracy w rolnictwie Wielkopolski w latach 1823—1890*. To niezwykle ważne zagadnienie nie miało do niedawna żadnych poważniejszych opracowań. Obecnie poza artykułem Borowskiego mamy także kilka innych prac poruszających ten temat, m.in. artykuły M. Skrzeka w „Kwartalniku Historii Kultury Materialnej“ z roku 1956 nr 1 i 2, omawiające technikę uprawy buraka cukrowego i kukurydzy w XIX w. w Wielkopolsce.

St. Borowski zajął się w swym artykule bardzo ciekawym okresem gorączkowej wynalazczości i wprowadzania nowych, ulepszonych narzędzi i maszyn rolniczych. Przyczyn tego zjawiska należy szukać w akcji separacji gospodarstw chłopskich, która zmusiła tak folwarki, jak i chłopów do reorganizacji pracy i stworzyła warunki dla postępu technicznego. W rozwoju mechanizacji rolnictwa w Wielkopolsce w latach 1823—1890 autor wyróżnił dwa podokresy. Jako kryterium podziału zastosował wprowadzenie do produkcji nowych urządzeń energetycznych. Pierwszy okres trwający do roku 1860 charakteryzuje się, wg autora, wprowadzeniem i rozpowszechnieniem kieratu, drugi natomiast znamieny jest z powodu zastosowania w majątkach obszarniczych lokomobili.

Artykuł jest bogato ilustrowany rysunkami narzędzi i maszyn rolniczych, zebranymi przede wszystkim z czasopism: „Przewodnik Rolniczo-Przemysłowy“ i „Ziemianin“.

W „Rocznikach“ godne uwagi historyka techniki jest również część poświęcona recenzjom i bibliografii, a szczególnie stałe działy „Przemysł i górnictwo“ oraz „Handel i komunikacja“, zawierające omówienia najważniejszych pozycji z tego zakresu, tak krajowych, jak i zagranicznych.

Zb. J.

Z DZIEJÓW FARBIARSTWA

Zainteresowanie historią wszelkich dziedzin i techniki rozpowszechnia się coraz bardziej. Przykładem może służyć np. angielskie czasopismo „Wool Knowledge“, organ Sekretariatu Międzynarodowej Organizacji Producentów Wełny.